

سرسخن

در شرایط کنونی جهان اسلام، چاره‌ای جز بازتعریف و بازتنظیم مناسبات امت اسلامی وجود ندارد؛ مناسباتی که در پی ایجاد روابطی مبتنی بر «همزیستی اسلامی» باشد. همزیستی اسلامی مفهومی عمیق و دقیق است که میتواند با تکیه بر اعتدال و بهره‌گیری از رهنمود کارگشای مقام معظم رهبری، مبنی بر حرکت به سوی دیپلماسی وحدت، آینده‌روشنی را پیش روی مسلمانان ترسیم، و راه نفوذ و گسترش افراطی‌گری و تکفیر را سد نماید. سنت پیامبر اسلام(ص) که پیام‌آور محبت، صلح و وحدت میان مسلمانان است، میتواند تکیه‌گاه مطلوبی برای نیل به این هدف و ایجاد بستر مناسب برای آن باشد.

گرچه دیپلماسی اصطلاحی است که به ادبیات سیاسی جهان معاصر اختصاص دارد، اما امروزه میتوان گفت که این واژه در بند مفهوم اولیه خود نمانده است، بلکه با توجه به شرایط جدید حاکم بر جهان، از تعریف سنتی خود عبور کرده و مصادیق و شیوه‌های جدیدی یافته است. از جمله میتوان به دیپلماسی وحدت و دیپلماسی رسانه‌ای اشاره کرد. در شرایط کنونی جهان اسلام، دیپلماسی وحدت برای مسلمانان به عنوان راهکاری مطمئن و دقیق و به مثابه یک استراتژی عمیق مطرح است. بدیهی است که در هر نوع از دیپلماسی، گفتگو مهمترین ابزار و جانمایه اصلی آن است و رسانه در عصر حاضر که از تکنولوژی‌های پیشرفته و فراگیری و دسترسی آسان برای همگان برخوردار است، میتواند ابزار و بستری مناسب و کارآمد برای تحقق آن به شمار آید. واضح است که استفاده از روشهای رودررو برای گفتگو در همایشها، سمینارها و ... آسان نیست، بنابراین توسعه رسانه، اعم از رسانه‌های مجازی و حقیقی، میتواند شرایط گفتگو را در زمان کم و با صرف هزینه‌های اندک، فراهم آورد.

دانشگاه مذاهب اسلامی با توجه ویژه به تأکیدهای رهبر معظم انقلاب در این خصوص، در سالیان اخیر، همت خود را بر امر مهم گفتگو از طرق گوناگون قرار داده و رسانه را بستر مناسبی برای تعامل و گفتگوی بین مذاهب اسلامی و نیل به سوی اعتدال و عدالت خواهی و نفی خشونت و افراطی‌گری دانسته است که امید می‌رود برنامه‌ها و ابزارهای موجود بتواند در جهت نیل به مقصود که همانا تحقق آرمان تقریب است، اثرگذار باشد.

در سوی دیگر، رسانه‌های مقابل امت اسلام قرار دارند که در برابر باورهای مردم صف‌آرایی کرده و با تمام توان ایستاده‌اند؛ رسانه‌هایی که میتوانند هر قدرتی را مرعوب خود سازند؛ رسانه‌هایی که صاحبان آنها از معجزه‌های سخن می‌گویند که باور کوچک آنها را در وسیعترین طیف و نرمترین شیوه در ذهن مخاطبان کشت میکنند، تا انگیزه‌ها و اهدافشان در ذهن و جان مخاطبان همیشه زنده باشد. باید توقع داشت در سرزمینهایی که باور، عقیده و اعتقاد در زندگی روزمره افراد جایی ندارد، هر

مطالعات رسانه‌ها

سال اول، شماره اول
پاییز و زمستان ۱۳۹۳

صاحب رسانه‌ای بتواند عقاید خود را در جهت مخالف فطرت انسانی در ذهن مخاطب بکارد و حتی در مغز و شعور وی رسوخ کند. اما در امت اسلامی که خداباوری، انسان‌دوستی، مهرورزی و عظوفت از سرمایه‌های بالقوه و بعضاً بالفعل آحاد مسلمانان است، رسوخ حرکت‌های غیرفطری باید سخت و بعضاً غیرممکن باشد و انتظار این است که جلوه و جادوی رسانه، راه سختی برای تغییر باورهای مردم پیش رو داشته باشد؛ زیرا مغز و روح کالبد انسان مؤمن و مسلمان و جان شیفته حق و خداجوی وی، مملو از باورهایی است که در طول تمدن دیربای اسلامی، از آنان مردمی باورمند و غنی ساخته است که متقاعد کردنشان توسط هرکسی که خصلت غیرفطری دارد، نباید آسان باشد. از این رو در یک بررسی اجمالی میتوان ادعان نمود: هر جا امپراطوری عظیم رسانه‌ای قدرتهای سلطه‌گر در مقابل مردم مسلمان شکست خورده است، نشانه ضعف فنی و محتوایی رسانه‌های آنها نیست، بلکه جلوه شکوه باور مردم است که به نمایش درآمده است و در واقع معجزه اصلی را باید ایمان مردم و باورهای آنها دانست؛ زیرا بر اعجاز رسانه‌های آنها پیروز شده‌اند. این واقعیتی است که اسلام و آموزه‌های آن در درون خود نهفته دارد، گرچه از آن غفلت شود.

رسانه‌های اسلامی در این شرایط دو راه پیش رو دارند: اول؛ تعمیق باورهای دینی و برجسته کردن راهکارهای وحدت بخش برای ایجاد ارتباط عمیق و وثیق امت اسلام و تقویت بنیه دفاع فرهنگی و به عبارتی همزیستی اسلامی، دوم؛ تلاش برای ارتقای سواد رسانه‌ای امت اسلامی و آموختن جلوه و جادوی رسانه‌های تفرقه افکن که محصول آنها دور نمودن امت اسلام از سعادت و آرمانهای متعالی اسلام است.

بنابراین برای برقراری صلح و اعتدال و در راستای مقابله با افراطی‌گری و خشونت، ضروری است تا رسانه‌های امت اسلام به ویژه رسانه‌های معتقد به آرمانهای تقرب، به سازمانهای کارآمد و تأثیرگذاری تبدیل شوند و جهان اسلام به ویژه منطقه خاورمیانه را که امروز به کانون افراطی‌گری، خشونت، تروریسم، تجاوزگری و کشتار بیرحمانه کودکان و زنان تبدیل شده است، از وضع کنونی نجات دهند. اما با تأسف باید گفت: آنچه همه روزه مشاهده می‌کنیم این است که جنایتها و اعمال فجیع، به نام اسلام و به اسم مسلمانان رقم می‌خورد و القای رابطه تنگاتنگ اسلام و خشونت و افراطی‌گری به کلیدواژه‌های متعدد رسانه‌های دشمنان امت اسلام تبدیل شده است که بدون تردید هدفی جز مخدوش کردن چهره رحمانی و پاک اسلام ندارند و البته ادعای گروه‌های تروریستی در متناسب کردن خود به اسلام و حمل نشانه‌ها و نمادهای اسلامی، آنها را در این هدف یاری می‌دهد. پس اگر دیپلماسی وحدت را یک ضرورت میدانیم، باید به این مهم ادعان کنیم که برخورداری یا عدم برخورداری از رسانه‌های فراگیر و هدفمند، می‌تواند ارتباط معناداری با توفیق یا شکست در مسیر پیش رو داشته باشد.

با عنایت خداوند منان و با رهنمودهای ریاست معزز دانشگاه مذاهب اسلامی جناب آقای دکتر مبلغی که اهتمام ویژه‌ای برای توسعه زیرساختهای رسانه‌ای در دانشگاه دارند و با همکاری جمعی

از متخصصان و صاحب‌نظران، اولین شماره از مجله علمی_تخصصی مطالعات رسانه و امت تقدیم علاقه‌مندان میگردد. گردانندگان امید دارند راهی که آغاز آن بر خوانندگان عزیز گشوده شده است، تا نیل به مقصودی که در طلیعه این گفتار به بخشی از آن اشاره شد، با همراهی اهل اندیشه و قلم به انجام برسد. بدیهی است نظرات و دیدگاهها نسبت به اولین گام از این راه طولانی و خطیر، میتواند مقدمه‌ای برای گامهای محکمت‌ر و نیل به مقصود باشد.

والسلام

سردبیر

مطالعات رسانه و امت

سال اول، شماره اول
پاییز و زمستان ۱۳۹۳

